

коротко- і довгостроковому періодах виходячи з цілей підприємства (тобто оцінка всіх релевантних результатів);

- відповідність системі цілей підприємства і несуперечність;
- пристосованість до аналізу в умовах невизначеності;
- об'єктивність і доступність початкових даних;
- універсальність;
- гнучкість (тобто здатність враховувати зміни, що відбуваються);
- урахування специфіки вирішуваної задачі;
- відповідність особливостям особи керівника і корпоративній культурі підприємства;
- зрозумілість і зручність у використанні;
- вимірність і об'єктивність;
- орієнтація на перспективу, можливість "раннього попередження".

1.Боумен К. Основы стратегического менеджмента: Пер. с англ. / Под ред. Л.Г.Зайцева, М.И.Соколовой. – М.: Банки и биржи; ЮНИТИ, 1997. – 175 с.

2.Голов С.Ф. Управлінський облік. – К.: Лібра, 2003. – 703 с.

3.Друри К. Управленческий учет для бизнес-решений: Пер. с англ. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 655 с.

4.Івакіна І.Л. Стратегічний аналіз. – Харків: Фактор, 2005. – 256 с.

5.Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: Пер. с англ. – М.: Дело, 1992. – 702 с.

6.Райан Б. Стратегический учет для руководителя: Пер. с англ. под ред. В.А.Микрюкова. – М.: Аудит. ЮНИТИ, 1998. – 616 с.

7. Стратегия предприятия и стратегический менеджмент / Ю.В.Соболев, В.Л.Дикань, Л.А.Позднякова. – Харьков: ООО «Олант», 2002. – 416 с.

8.Томпсон А., Стрикленд А. Стратегический менеджмент. Концепции и ситуации для анализа: Пер. с англ. – 12-е изд. – М.: Вильямс, 2002. – 928 с.

9.Шершньова З.Є. Стратегічне управління. – К.: КНЕУ, 2004. – 699 с.

Отримано 04.02.2009

УДК 657.62

Н.І.ШИФРІНА

Харківський національний економічний університет

КОМПЛЕКСНА ГРАФІЧНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Обґрунтовано необхідність удосконалення методик діагностики фінансового стану підприємств України, у тому числі підприємств комунального господарства. Проведено порівняльний аналіз існуючих методик оцінки фінансового стану. Систематизовано їх переваги та недоліки. Розроблено методику комплексної графічної оцінки фінансового стану діяльності підприємства і визначено пріоритетні напрямки її подальшого вдосконалення.

Адекватна оцінка фінансового стану, залучення і високоефектив-

не використання фінансових ресурсів в умовах нестабільного становища України є однією з основних проблем більшості вітчизняних підприємств, що обумовлює актуальність досліджень у цьому напрямку.

Питання діагностики фінансового стану підприємств знаходить відображення в роботах вітчизняних і зарубіжних науковців і практиків. Зокрема, О.К.Слисєвою і Т.В.Решетняк розглянуто різноманітні підходи застосування методів багатофакторного статистичного аналізу та нейротехнологій для оцінки фінансового стану підприємств [1]; Н.П.Шморгун та І.В.Головко зосереджуються на технічній стороні фінансових обчислень, виведенні формул і висвітленні методики їх застосування під час визначення фінансових характеристик підприємства [2]. На особливу увагу заслуговує інтегрований показник для визначення класу фінансової надійності суб'єкта господарювання, розроблений О.Мамрак [3]. Галузеві особливості визначення фінансового стану підприємств з урахуванням специфіки вітчизняної економіки знайшли своє відображення у дослідженнях Г.В.Юр'євої, якою побудовано галузеву інтегральну дискримінантну функцію оцінки фінансового стану підприємств [5] та ін.

Дослідження показують, що тільки на основі своєчасної і достовірної оцінки фінансового стану існує можливість розробки й прийняття обґрунтованих управлінських рішень стосовно усунення недоліків діяльності підприємства, виявлення резервів підвищення фінансової стійкості та платоспроможності, доцільності залучення додаткових фінансових ресурсів для досягнення оптимального фінансового стану, стабільного безризикового розвитку підприємства.

Метою статті є систематизація переваг та недоліків існуючих методик діагностики фінансового стану підприємств та розробка пріоритетних напрямків їх удосконалення і можливостей перспективного застосування на підприємствах України з врахуванням широкого спектру мікроекономічних факторів на підставі використання методики комплексної графічної оцінки фінансового стану діяльності підприємства.

Сучасна теорія і практика пропонує багато методик оцінки фінансового стану підприємства, які можна представити у вигляді двох основних напрямків дослідження.

1. *Деталізований фінансовий аналіз.* Являє собою розрахунок абсолютних і відносних фінансових показників, які характеризують стан і тенденції розвитку досліджуваного підприємства. Основні напрямки деталізованого фінансового аналізу наведено на рис.1.

Деталізований фінансовий аналіз полягає в порівнянні значень

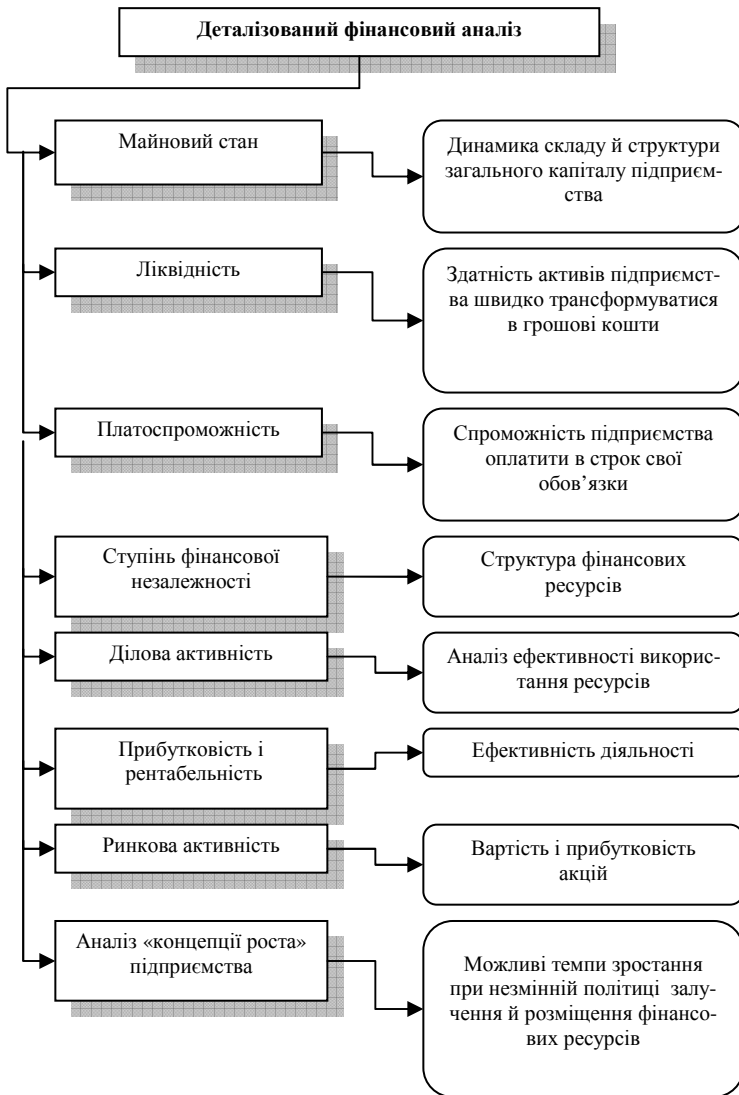

Рис.1 – Основні напрямки деталізованого фінансового аналізу

розрахованих показників з нормативними або базисними величинами.

Переваги деталізованого фінансового аналізу:

- 1) простота розрахунків;
- 2) елімінавання інфляції при розрахунку фінансових коефіцієнтів;
- 3) оцінка фінансового стану підприємства як у короткостроковій, так і довгостроковій перспективі;
- 4) можливість всебічної оцінки досліджуваного підприємства й виявлення причин змін його фінансового стану.

Водночас із зазначеними перевагами наведеної методики, існують певні недоліки, що створюють передумови необ'єктивності аналітичних суджень, а також призводять до деяких проблем у використанні, а саме:

1) не існує однозначних оцінок щодо величини й діапазону значень нормативних показників (таблиця). Це пояснюється розходженнями облікової політики, масштабами діяльності, регіональними й галузевими особливостями та іншими причинами;

2) показники прибутковості, рентабельності, майнового стану, ділової і ринкової активності підприємства не мають нормативних значень. Для зіставлення таких показників використовують різні джерела інформації: звітність лідируючих у галузі підприємств, конкуруючих компаній, промислові довідники, які, нажаль, можуть бути не завжди оптимальними;

3) кожен окремий показник, що розраховується в процесі аналізу, несе певну частку суттєвої інформації, тому варто аналізувати сукупність показників, що не завжди приводить до однозначної думки щодо фінансового стану підприємства в цілому.

Розбіжності в нормативних значеннях деяких показників фінансового стану підприємства [1-4]

Коефіцієнти	Рекомендовані нормативні значення за різними авторами			
	Єлисеєва О. Решетняк Т., [1]	Шморгул Н. Головко І., [2]	Стоянова Є., [4]	Мамрак О., [3]
Абсолютної ліквідності	> 0,2	0,2-0,5	0,2-0,25	≥ 0,2
Автономії	≥ 0,5	> 0,5	0,6	≥ 0,2
Поточної ліквідності	< 2	1,5-2,5	1-2	≥ 2
Швидкої ліквідності	> 1	0,7-0,8	0,7-0,8	≥ 0,3

2. *Комплексний фінансовий аналіз.* Сутність цієї методики полягає у тому, що на основі математичного моделювання формується група

показників, які у сукупності повинні відповідати вимогам комплексної характеристики поточного стану підприємства та перспективам його подальшого розвитку. Наступним кроком відібрані показники компонуються в єдиний інтегральний фінансовий показник. Комплексний фінансовий аналіз в основному використовується для визначення фінансово-економічного стану, комплексної рейтингової оцінки й імовірності банкрутства досліджуваного підприємства.

З економічної літератури відомі моделі Альтмана, Бівера, Спрінгейта, Тафлета, Тішоу, Ліса, Конана, Гольдера, Терещенко, Андрущак, універсальна дискримінантна модель [1, 2, 5] та ін.

Переваги комплексного фінансового аналізу:

- 1) оцінка фінансового підприємства в цілому;
- 2) можливість визначення ймовірності банкрутства й порівняння фінансового стану різних підприємств.

Водночас із зазначеними перевагами слід вказати на існуючі недоліки цієї методики, а саме:

- 1) не враховуються регіональні, галузеві та інші особливості функціонування підприємства;
- 2) оцінка досліджуваного підприємства та виявлення фінансового положення, що створилося, не є всебічною, тобто має місце обмеженість результатів такого аналізу;
- 3) вплив інфляції на деякі показники;
- 4) використання моделей з показниками ринкової активності підприємства ускладнюється внаслідок недостатньої, поки що, розвитку фондового ринку України;
- 5) можливі суперечності щодо результатів, отриманих за допомогою різних моделей [5].

Для усунення зазначених недоліків існуючих методів фінансового аналізу та вирішення проблемних питань, пов'язаних з можливістю їх застосування в Україні пропонується методика комплексної графічної оцінки фінансового стану діяльності підприємства. Стадії та послідовність застосування запропонованої методики передбачає декілька етапів (рис.2).

Перший етап – ретельний відбір показників, які детально характеризують усі фінансові аспекти діяльності підприємства і групування їх за основними напрямками дослідження (майновий стан, ліквідність, платоспроможність, рентабельність, ділова активність та ін.).

Другий етап – аналіз діяльності підприємства з метою визначення періоду нормального функціонування. Під «періодом нормального функціонування» правомірно розуміти певний термін діяльності підприємства, протягом якого не відбувалося значних змін і подій (зміни

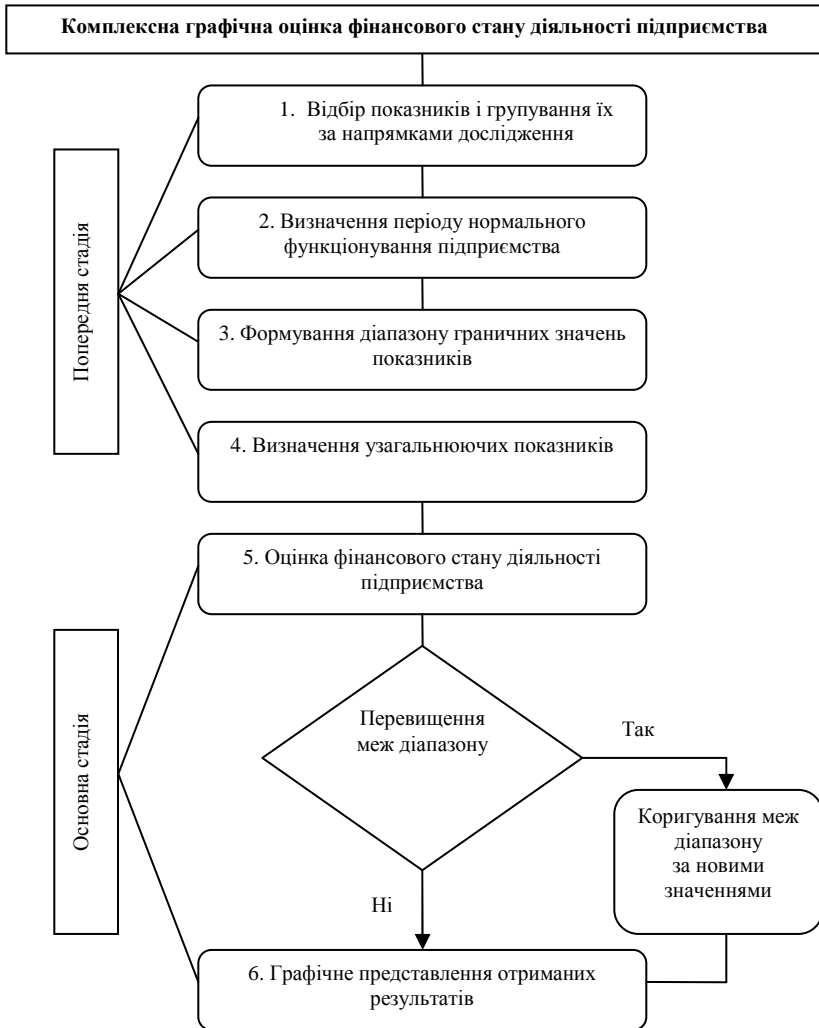

Рис.2 – Стадії і етапи проведення комплексної графічної оцінки фінансового стану діяльності підприємства

основної діяльності, істотної реорганізації, загрози банкрутства та ін.). Для забезпечення надійності комплексної графічної оцінки представ-

ляється доцільним вибір середньострокового періоду нормального функціонування (останні 3-5 років).

Третій етап – формування діапазону граничних значень показників і адаптація їх на мікрорівні з метою врахування специфіки функціонування підприємства. На існуючих підприємствах кожен з показників деталізованого фінансового аналізу має діапазон граничних (нормативних) значень, який буде винятковим для кожного конкретного підприємства, як і специфіка його діяльності. Граничний діапазон визначається як верхнє (найкраще) і нижнє (найгірше) значення кожного відібраного на першому етапі показника за період нормального функціонування підприємства.

Четвертий етап – визначення узагальнюючих показників. Нижня і верхня межа значення діапазону кожного показника приймається відповідно за 0 і 100 відсотків.

П'ятий етап – оцінка фінансового стану діяльності підприємства. Проводиться деталізований фінансовий аналіз підприємства за визначеними на першому етапі напрямками дослідження. Значення кожного показника фіксується у відсотках в межах граничного діапазону. При цьому, якщо отримане значення перевищує межу діапазону, то воно приймається відповідно за 0 або 100 відсотків, тим самим коригуючи його.

Шостий етап – графічне представлення отриманих результатів у вигляді комплексної діаграми за основними напрямками аналізу.

Запропонований підхід дозволяє визначити дійсний фінансовий стан досліджуваного підприємства детально і в комплексі одночасно, виявити причини змін, врахувати особливості його функціонування. У довгостроковій перспективі, при постійному проведенні фінансового аналізу за наведеною вище методикою, істотні зміни в роботі підприємства (масштаб, застосування прогресивних технологій, зміна основних напрямків діяльності та ін.) не впливатимуть на оцінку його діяльності, тому що діапазон граничних показників буде постійно автоматично коригуватися. Універсальність використання і простота розрахунків дозволяють використовувати розроблену методику також для оцінки будь-яких сторін економічної діяльності підприємств комунального господарства.

Напрямами подальшого дослідження є розробка моделі, що формалізує інтегрований графічний показник оцінки фінансового стану на базі запропонованої методики і практична апробація отриманих результатів дослідження з позицій означених у даній статті проблем.

І.Слисєєва О.К., Решетняк Т.В. Методи та моделі оцінки і прогнозування фінансового стану підприємств. – Краматорськ: ДДМА, 2007. – 208 с.

- 2.Шморгун Н.П., Головки І.В. Фінансовий аналіз. – К.: ЦНЛІ, 2006. – 528 с.
- 3.Мамрак О. Определение класса финансовой надежности предприятия на примере металлургической отрасли // Економіка, фінанси, право. – 2002. – №5. – С.13-16.
- 4.Финансовый менеджмент: теория и практика / Под ред. Е.С.Стояновой. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Перспектива, 2003. – 656 с.
- 5.Юр'єва Г.В. Оцінка фінансового стану промислових підприємств – багатомірний підхід: Автореф. дис.... канд. екон. наук: 08.04.01 / Одес. держ. екон. ун-т. – Одеса, 2006. – 19 с.

Отримано 12.12.2008

УДК 336.37

Н.І.ПРИТУЛА, канд. екон. наук, А.М.БЕККЕР
Харківський національний економічний університет

ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ФІНАНСОВОЇ ПОСЛУГИ В СИСТЕМІ ПОСЛУГ

Досліджено загальні тенденції розвитку ринку послуг і представлено місце, структура фінансової послуги у системі послуг на основі використання методів системного аналізу.

Протягом останніх років послуги були основним сектором, що забезпечує збільшення доданої вартості в економіці, і надалі їх ключова роль в підтримці економічного зростання в Україні збережеться. Сектор послуг забезпечив понад половину загальних темпів зростання ВВП України в 2007 р., або близько 4,5 відсоткових пунктів із загальним зростанням у 7,3% [1].

Збільшення ролі сектора послуг стало можливим завдяки серйозним структурним змінам, які відбулися в українській економіці з 1990 р. Так, у результаті ринкових перетворень частка сільського господарства в структурі українського ВВП скоротилася з 26% у 1990 р. до 9% у 2007 р., а частка промисловості – з 37 до 31%. У той же час частка послуг збільшилася за цей період з 30 до 55%.

Таким чином, не дивлячись на високі темпи зростання промисловості, які останні декілька років випереджали темпи зростання ВВП, роль промисловості в забезпеченні економічного зростання на сьогодні менш значна, ніж роль сектора послуг.

На думку експертів, до 2015 р. частка сектора послуг у ВВП України може досягти 60-62% [1]. У першу чергу очікується зростання обсягів надання послуг у торгівлі та транспорті. Зростання доданої вартості в торгівлі буде забезпечене завдяки збільшенню зовнішньоторгівельного і роздрібного обороту. Транспортний сектор зможе істотно збільшити обсяг надання послуг в сегменті пасажирських і вантажних транзитних перевезень завдяки реалізації довгострокових інфра-